

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku P. S.A. w [...] przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w [...] z udziałem zainteresowanych U. D., C. Sp. z o.o. o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 października 2016 r., zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 marca 2016 r., sygn. akt III AUa .../15,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] w sprawie z odwołania P. S.A. w [...] przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w [...], z udziałem zainteresowanych U. D. i C. Spółki z o.o., o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, na skutek apelacji P. S.A. w [...], wyrokiem z dnia 11 marca 2016 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w [...] z dnia 24 października 2014 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny wskazał, że spór w przedmiotowej sprawie dotyczy kwestii, czy zainteresowana, jako pracownik P. S.A., w ramach łączących ją z zawartym z firmą C. Spółką z o.o. umów o dzieło, faktycznie wykonywała pracę na rzecz swojego pracodawcy, a w konsekwencji, czy organ rentowy zasadnie ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. W tym zakresie Sąd Okręgowy nie poczynił jednak żadnych ustaleń faktycznych i na te okoliczności nie przeprowadził żadnych dowodów. Ustalenia faktyczne ujęte w pisemnych motywach wyroku ograniczyły się do ustalenia, że P. S.A. zawarła z firmą C. umowy na świadczenie kompleksowych usług w zakresie sprzątania i utrzymywania w czystości (...); że zainteresowana U. D. zawarła umowy o dzieło na określony czas i z tytułu umowy o pracę oraz zawartych umów o dzieło zainteresowana osiągnęła przychód w określonej wysokości; że Zakład Ubezpieczeń Społecznych w określonym czasie przeprowadził kontrolę u płatnika składek P. S.A. w [...]dotyczącą prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne (...); że w wyniku ustaleń poczynionych w trakcie tej kontroli Zakład Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 maja 2013 r. wydał zaskarżoną decyzję i że płatnik składek od powyższej decyzji wniósł odwołanie. Te wszystkie ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy nie były sporne. Sporny był charakter umów o dzieło łączących zainteresowaną ze spółką C., a do oceny tego charakteru nie wystarczy, zdaniem Sądu Apelacyjnego, oparcie się wyłącznie na przepisach prawa i orzecznictwie Sądu Najwyższego je wykładającym. Konieczne jest poddanie wnikliwej analizie treści umów i poczynienie ustaleń faktycznych co do faktycznego sposobu realizowania tych umów przy jednoczesnym wykonywaniu obowiązków wynikających z pracowniczego zatrudnienia. Tego Sąd Okręgowy nie dokonał, dlatego ocena, iż „w niniejszym postępowaniu mamy do czynienia z sytuacją przekazania pracownika przez macierzystego pracodawcę innemu podmiotowi”, jest oderwana do okoliczności faktycznych tej konkretnej sprawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, dopuszczone w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji dowody z dokumentów nie są wystarczające do ustalenia, jakie czynności zainteresowana wykonywała w ramach umów cywilnoprawnych, a jakie w ramach stosunku pracy z P., a ma to zdaniem Sądu Apelacyjnego znaczenie dla

rozstrzygnięcia sporu, zaś ocena Sądu Okręgowego, iż to P. osiąga „w ostatecznym rozrachunku korzyść z wykonania umowy”, nie jest poparta jakąkolwiek argumentacją i odwołaniem się do konkretnych dowodów.

Sąd Apelacyjny podkreślił zarazem, że znane jest mu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CZ 17/15 (LEX nr 1751298), w którym przyjęto, że „Nawet konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego w znacznej części nie wypełnia przesłanki art. 368 § 4 k.p.c. i nie uzasadnia uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji. 2. Uzupełnienie postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji, nawet w przeważającym zakresie, nie prowadzi do osądzenia sprawy w jednej instancji - odwoławczej, lecz do zrealizowania zasady apelacji pełnej, która bez wątplenia nie narusza konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego”. W postanowieniu z dnia 15 kwietnia 2015 r. (IV CZ 6/15, LEX nr 1683418). Sąd Najwyższy stwierdził jednak, że nawet potrzeba znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego nie może stanowić podstawy do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, a jedynie konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, tj. w sytuacji gdy sąd pierwszej instancji nie przeprowadził w ogóle żadnego postępowania dowodowego albo przeprowadził dowody wyłącznie na okoliczności nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, względnie, gdy uchybienia formalne sądu pierwszej instancji powodują potrzebę powtórzenia przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego w całości. W ocenie Sądu Apelacyjnego, taka sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie. Formalne dopuszczenie przez Sąd pierwszej instancji dowodu z dokumentów wyliczonych w postanowieniu dowodowym, bez poczynienia na ich podstawie niezbędnych dla rozstrzygnięcia sporu ustaleń faktycznych i poddania ich niezbędnej dla oceny materialnoprawnej roszczenia analizie nie może być „rozumiane jako przeprowadzenie postępowania dowodowego w takiej części, która nie pozwala sądowi drugiej instancji na uchylenie tego wyroku z uwagi na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości”. Prowadziłoby to bowiem do wypaczenia istoty procesu dwuinstancyjnego i przerzucenia ciężaru postępowania dowodowego na etap postępowania odwoławczego, z konsekwencją faktycznego pozbawienia strony „jednej instancji”. Skoro zatem w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy, dla dokonania ustaleń

faktycznych i materialnoprawnej oceny roszczenia, powinien przeprowadzić dowód: z przesłuchania zainteresowanej; z przesłuchania osoby wskazanej przez odwołującą się Spółkę w charakterze strony lub z dokumentów wyjaśniających okoliczności, na które miałyby zeznawać; z przesłuchania osoby wskazanej przez zainteresowaną spółkę C. lub z dokumentów wyjaśniających kwestie dotyczące tej Spółki i dokonać konfrontacji dokonanych ustaleń z treścią dokumentów dopuszczonych przez Sąd Okręgowy w dniu 24 października 2014 r., a w oparciu o te wszystkie dowody, dokonać analizy charakteru prawnego umów łączących strony i w konsekwencji zasadności odwołania, to w ocenie Sądu Apelacyjnego zachodzi konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok zażaleniem w całości.

W uzasadnieniu podniesiono, że w apelacji, jak i w toku postępowania odwoławczego strona przeciwna w zasadzie nie przedstawiła żadnych merytorycznych zarzutów, koncentrując się na próbie wykazania, że zaskarżona decyzja Zakładu była przedwczesna. Sąd ubezpieczeń społecznych nie ma obowiązku prowadzenia postępowania dowodowego z urzędu. Przepis art. 468 k.p.c. nie stanowi podstawy dla przeciwnego twierdzenia. Zasada kontradyktryjności obowiązuje w pełni również w sprawach z ubezpieczenia społecznego. Sąd jest arbitrem, który nie może angażować się w stymulowanie kierunku postępowania dowodowego nawet w tych sprawach. W sytuacji, gdy strona przeciwna nie przedstawiła wniosków obejmujących ustalenie okoliczności wskazanych przez Sąd Apelacyjny, należy uznać, że brak było podstaw do działania przez Sąd Okręgowy w zastępstwie strony.

W niniejszej sprawie, w ocenie organu rentowego, przeprowadzone przez Sąd Okręgowy postępowanie dowodowe było wystarczające dla wydania orzeczenia końcowego i orzeczeniem tym rozpoznano istotę sporu. Jak prawidłowo wskazał Sąd Okręgowy, osoba zainteresowana w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z C. Sp. z o.o. nie wykonywała żadnych innych czynności niż utrzymywanie w czystości budynków i pomieszczeń należących do P. S.A. Tym samym jedynym i wyłącznym beneficjentem wykonywanych w spornym okresie umów cywilnoprawnych był pracodawca osoby zainteresowanej, tj. P. S.A. Dla rozstrzygnięcia nie było istotne to, czy w ramach umów cywilnoprawnych osoba

ubezpieczona wykonywała te same czynności, co w ramach umowy o pracę. Podobny pogląd wyrażono między innymi w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 lipca 2015 r., III AUa 253/15, zgodnie z którym przepis art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1997 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963) nie odnosi się wyłącznie do sytuacji, gdy w ramach zlecenia zleceniobiorcy wykonują takie same czynności, co w ramach stosunku pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy podkreślić, że przy rozpoznaniu zażalenia, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., Sąd Najwyższy bada wyłącznie prawidłowość zastosowania art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. i nie rozpoznaje żadnych innych zarzutów (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, LEX nr 1265545; z dnia 25 października 2012 r., I CZ 144/12, LEX nr 1265546; z dnia 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15, LEX nr 1730602; z dnia 20 maja 2015 r., I CZ 44/15, LEX nr 1747843; z dnia 29 kwietnia 2015 r., IV CZ 3/15, LEX nr 1678970). W szczególności ocena Sądu Najwyższego nie dotyczy prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego. Dlatego też kontroli wynikającej z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. podlega wyłącznie to, czy w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie rozpoznano istoty sprawy albo czy wydanie wyroku kończącego spór wymagałoby przeprowadzenia przez sąd odwoławczy postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), względnie czy nie doszło w tym postępowaniu do nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.).

Sąd Apelacyjny, wydając wyrok kasatoryjny, sformułował po adresem Sądu pierwszej instancji zarzut uchybień formalnych przez „formalne dopuszczenie przez Sąd pierwszej instancji dowodu z dokumentów wyliczonych w postanowieniu dowodowym, bez poczynienia na ich podstawie niezbędnych dla rozstrzygnięcia sporu ustaleń faktycznych i poddania ich niezbędnej dla oceny materialnoprawnej roszczenia analizie w uzasadnieniu wyroku”, podkreślając przy tym, że przeprowadził on postępowania dowodowe „w takiej części, która nie pozwala sądowi drugiej instancji na uchylenie tego wyroku z uwagi na konieczność

przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości”. W rzeczywistości jednak powołana argumentacja dotyczy niespełnienia wymagań z art. 328 § 2 k.p.c., a więc poczynienia niepełnych ustaleń faktycznych, niepozwalających na zastosowanie właściwych przepisów prawa materialnego. Są to jednak wady, które powinny być naprawione przez sąd drugiej instancji. Apelacja pełna *cum beneficio novorum* polega bowiem na tym, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji. Tym samym postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter rozpoznawczy (merytoryczny), a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Przez spełnianie nieograniczonych funkcji rozpoznawczych spełnia się kontrolny cel postępowania apelacyjnego; rozpoznanie apelacji ma (powinno) doprowadzić do naprawienia wszystkich błędów sądu pierwszej instancji, ewentualnie także błędów stron (uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55).

Skoro Sąd drugiej instancji uznał, że przeprowadzone dowody nie są wystarczające dla rozstrzygnięcia sporu i wymagają uzupełnienia (co wynika z wytycznych zwartych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia) i jednocześnie nie stwierdził, że dowody, które Sąd pierwszej instancji przeprowadził, nie są nieprzydatne w sprawie (art. 227 k.p.c.), z oczywistych względów nie została spełniona przesłanka w postaci konieczności „przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości”, która uzasadniałaby wydanie wyroku kasatoryjnego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 1¹ i § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.